

rovaisuudella. Tässä suhteessa kirjoittajalla on jalat maassa.

Yhteenvetona voi todeta, että Valkosen tutkimus on monipuolinen ja huolellisesti tehty työ vakuutusmarkkinoiden toiminnasta Suomessa. Se on sitäpaitsi tietääkseni ensimmäinen tutkimus, jossa pyritään arvioimaan vakuutusyhtiöiden käyttäytymistä kvantitatiivisesti portfolioteorian muodostamaa taustaa vasten. Ehkä pienenä kritiikkinä voi todeta, ettei työssä kovin hyvin perustella sitä, miksi

nimenomaan portfolioteoria on sopiva tapa jäsentää vakuutusyhtiöiden sijoituskohteiden kysyntäpäätöksiä. Kuten Valkonen itsekin toteaa, vakuutusyhtiöiden likviditeetti on — etenkin vahinkovakuutusyhtiöillä — potentiaalisesti tärkeä tekijä. Likviditeettiä korostava (varastoteoreettinen) lähestymistapa voisi johtaa ainakin osittain erilaiseen tapaan hahmottaa vakuutusyhtiöiden sijoituskäyttämistä.

Erkki Koskela

Sosiaaliturvamaksujen kohtaantovaikutuksia

Seppo Honkapohja ja Erkki Koskela: Tutkimus työnantajan sosiaaliturvamaksu-uudistusehdotusten kohtaantovaikutuksista Suomen teollisuudessa, Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M:68, Helsinki, 1990. pl 94 s.

Työnantajan sosiaaliturvamaksulla rahoitetaan työnantajien osuutta yleisestä sosiaaliturvasta. Kansaneläke-, sairausvakuutus- ja lapsilisämaksut on teknisesti yhdistetty sosiaaliturvamaksuksi, joka peritään ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Maksuperusteen uudistus on yksi pisimpään vireillä olleista uudistushankkeista. Useat työryhmät ja toimikunnat ovat käsitelleet palkkasidonnaisuuden vähentämistä parin viime vuosikymmenen aikana. Niiden ehdotukset eivät ole kuitenkaan johtaneet toimenpiteisiin muilta osin kuin että kansaneläkemaksussa otettiin vuonna 1973 käyttöön poistojen osuuden perusteella määräytyvä maksuluokkaporastus ja vuonna 1982 yksityisen ja julkisen työnantajan sosiaaliturvamaksut eriytettiin toisistaan. Käytännössä työnantajien maksurasitusta on kevennetty maksualennuksin. Tänä vuonna yksityisen työnantajan sosiaaliturvamaksu on maksuluokasta riippuen 4.85—6.5 prosenttia palkoista, kun se korkeimmillaan vuonna 1976 oli liki 4 prosenttiyksikköä korkeampi.

Maksujärjestelmän uudistaminen on yksi nykyiseen hallitusohjelmaan kirjatusta tavoitteista. Tärkeimpinä vaihtoehtoina keskustelussa ovat olleet esillä sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän esitys sosiaaliturvamaksun osittaisesta korvaamisesta liikevaihtoverolla sekä Kansaneläkelaitoksen työ-

ryhmän esitys tämän maksun korvaamisesta Kela-maksulla. Viimeksi mainitun määräytymisperusteena olisi likimäärin yrityksen jalostusarvo. Näiden uudistusvaihtoehtojen kansantaloudellisia vaikutuksia on tähän mennessä selvitetty käyttämällä hyväksi kokonaistaloudellisia malleja sekä kokeilu- luonteista yleisen tasapainon veromallia.

Honkapohjan ja Koskelan tutkimuksessa pyritään tarkentamaan tuloksia uudistusesitysten kohtaantovaikutuksista Suomen teollisuudessa. Tutkimuksessa konstruoidaan ja estimoidaan ekonometriset mallit palkkojen, työllisyyden ja investointien määräytymiselle ja simuloidaan Kela-maksun ja liikevaihtoveron korotuksen vaikutuksia tilanteessa, jossa po. vaihtoehtojen maksukertymä on rajoitettu yhtä suureksi kuin poistettavaksi oletetun sotumaksun kertymä. Kuten verotuksessa yleensä, kohtaantovaikutusten tutkimisen mielekkyys perustuu siihen, että kantotavasta riippumatta maksurasituksen tosiasiallinen kohtaanto riippuu talousyksiköiden käyttäytymisestä. Työllisyyttä ja investointeja koskevien johtopäätösten kannalta muodostuu erityisen keskeiseksi kysymys siitä, missä määrin sosiaaliturvamaksut siirtyvät taaksepäin eli näkyvät alemmina palkkoina ja missä määrin ne taas lisäävät yritysten työvoimakustannuksia.

Uudistustarvetta on perusteltu sillä, että palkka-perusteinen maksu johtaa rahoitusvelvoitteen epätasapuoiseen jakautumiseen yritysten kesken. Toisaalta työnantajataholla on suhtauduttu ylipäättään nihkeästi siihen, että yleistä sosiaaliturvaa — erotuksena työeläkejärjestelmästä — rahoitetaan työnantajamaksuilla. Ensinnä mainittu huoli taas sii-

tä, että nykyjärjestelmä rasittaa erityisesti työvaltaista yritystoimintaa ja heikentää sen työllistämismahdollisuuksia, pitää itse asiassa sisällään käsityksen maksun kohtaannosta: sosiaaliturvamaksun oletetaan nostavan yritysten reaalisia työvoimakustannuksia. Siinä äärimmäisessä tapauksessa, että taaksepäin siirtyä olisi täydellinen, sosiaaliturvamaksuilla ei näet olisi mitään vaikutusta työpanoksen käytöstä aiheutuviin kustannuksiin eivätkä yritykset osallistuisi tosiasiaa lainkaan yleisen sosiaaliturvan rahoitukseen.

Holmin, Honkapohjan ja Koskelan politiikkasimuloinnit perustuvat osittain ekonometrisessa työssä estimoituihin joustoihin, osittain vaihtoehtoihin oletuksiin uudistusvaihtoehtojen vaikutuksista tuottaja- ja kuluttajahintoihin. Sosiaaliturvamaksujen muutoksen vaikutukset nimellispalkkoihin on laskettu käyttämällä joustoestimaattia —0.177; ts., työnantajien sosiaaliturvamaksun lisäys siten, että työvoimakustannukset nousisivat kiinteällä palkkatasolla 10 prosenttia, alentaa mallin mukaan nimellispalkkoja alle 2 prosenttia. Kirjoittajat toteavat, että sosiaaliturvamaksujen palkkoja alentava vaikutus on Suomen teollisuudessa huomattavasti pienempi kuin Ruotsin teollisuudessa. Tämä tulos on täysin päinvastainen kuin *Calmforsilla ja Nymoenilla* (1990), ja myös eräät muut empiiriset tulokset viittaavat vahvasti siihen suuntaan, että tuntuva osa sosiaalivakuutusmaksuista — ellei peräti kokonaan — siirtyy Suomessa palkansaajien kannettavaksi alemmiksi palkkoina (ks. *Tyrväinen* 1988, *Eriksson et al.* 1989 ja *Lilja ja Santamäki* 1988). Koska po. siirtymäoletus on politiikkasimulointien kannalta keskeinen, olisi tuntunut perustellulta suorittaa tulosten herkkyyksianalyysia vaihtoehtoisilla joustoparametrin arvoilla. Tällaista menettelytapaa puoltaisi lisäksi se, että *Ingbergin* (1984) aiemmin lähes samalla mallilla estimoimat tulokset osoittivat nimenomaan po. joustoestimaatin olevan herkkä estimoitiperiodin muutoksilla. Myös Honkapohjan ja Koskelan suorittamat diagnostiset tarkastelut viittaavat mallin rakenteessa tapahtuneen muutoksia estimoitiperiodin 1960—1987 aikana.

Tutkimuksen tulosten mukaan Kela-maksun ja liikevaihtoveron vaikutukset näyttäivät kvalitatiivisesti samankaltaisilta: nimellispalkat ja tehdyt työtunnit kasvavat, pääomakanta pienenee. Kvantitatiivisestikin vaihtoehdot eroavat lähinnä siinä, että pääomakanta vähenee enemmän Kela-vaihtoehdon tapauksessa. Hämmästyttävään pieniltä vaikuttavat erot ovat omiaan nostamaan kysymyksen, miten täsmällisesti uudistusvaihtoehtojen erivät piir-

teet esimerkiksi vientihyödykkeiden tai investointien käsittelyn suhteen on onnistuttu mallittamaan ja toisaalta, onko vaihtoehtojen erot myös muilla keskeisillä kriteereillä tarkastellen yhtä vähäiset.

Tutkimuksessa ei ole pyritty tarkastelemaan kotimaisen ja ulkomaisen kysynnän rakennetta, ja myös tutkimuksen rajaaminen koskemaan teollisuutta merkitsee avoimen ja suljetun sektorin välisen jakautumavaikutusten sivuuttamista. Tulonjakovaikutukset yleisesti saattavat kuitenkin vaihtoehtojen vertailussa osoittautua keskeisiksi. Lisäksi Kela-maksun edellyttämä kaksivaiheinen verotusmenettely aiheuttaa hallinnollisia kustannuksia, jotka fiskaaliseen tuottoon verrattuna voivat olla korkeita. On näet muistettava, että sosiaaliturvamaksu muodostaa tätä nykyä alle kolmanneksen kaikista työnantajan palkkaperusteisista sosiaalivakuutusmaksuista, ja osuus alenee koko ajan sen myötä kun työeläkemaksut nousevat. Myöskään kansainvälisessä vertailussa sosiaalivakuutusmaksuista aiheutuva osuus työnantajalle koituvien työvoimakustannusten ja työntekijöille maksettujen palkkojen välisessä verokiilassa ei ole Suomessa sen suurempi kuin Euroopan OECD-maissa keskimäärin, vaan työvoiman käytön korkeampi verotus Suomessa johtuu pääosin palkansaajien keskimääräistä ankarammasta tuloverotuksesta.

Lopuksi on toki korostettava sitä myönteistä seikkaa, että Honkapohja ja Koskela ovat ryhtyneet vaatimaan, toimenpiteiden vaikutuksia arvioimaan tutkimustehtävään. Evaluaatiotutkimuksen soisikin Suomessa yleistyvän niin toimenpiteitä suunniteltaessa kuin niitä jälkikäteen arvioitaessa.

Tuire Santamäki-Vuori

Kirjallisuus

- Calmfors, L. R. ja Nymoen* (1990), *Real wage adjustment and employment policies in the Nordic countries*, Institute for international economic studies, Seminar paper no. 461, Stockholm.
- Eriksson T., A. Suvanto ja P. Vartia* (1989), *Wage setting in Finland*, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Keskusteluaiheita No. 286, Helsinki.
- Ingberg, M.* (1984), *Payroll and income taxes and wage inflation in Finland 1960—80*, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos, Raportteja ja artikkeleita No. 36, Espoo.
- Lilja, R. ja T. Santamäki* (1988), *Downward stickiness of wages in Finnish industries — How re-*

sistant are wages to market pressures? Työväen taloudellinen tutkimuslaitos, Tutkimusselesteita No. 80, Helsinki.

Tyrväinen, T. (1988), Palkat ja työllisyys järjestäytyneillä työmarkkinoilla, Suomen Pankki, Sarja D:68, Helsinki.